

EXCURSIÓ

À

VICH, RODA, SANT PERE CASSERRAS

Y SABASSONA.

20, 21 y 22 abril 1878.

A dos quarts d'una de la tarde 's reuniren en la estació del ferrocarril de Fransa per Figueras, los Srs. García Vilamala, Masriera, Barallat, Guasch, Molins y l' infrascrit.

Abans d' empendre la excursió s' encarregá la relació de la meteixa á D. Heribert Barallat, mes no havent pogut aquest senyor visitar St. Pere Casserras ni Sabassona á causa d' una indisposició durant la excursió soferta, de regrés á Barcelona, vaig tenir l'honor d' ésser nomenat en son lloch.

Sortírem de nostra ciutat y perdentla ben prest de vista, creuá 'l tren pel peu del llegendari turó de Moncada, mole altiva y gegantesca, recort històrich de una no menys gegantesca nissaga d' héroes que, al immortalisar son nom en la historia patria, han deixat ab sos brillants y remarca-

bles fets una font inagotable de populars tradicions y cavallerescas llegendas; enasprat macís que apareix ésser un monument indestructible alsat allí, per una ma invisible, pera perpetuar á las generacions venideras las nobles gestas de nostra antiga patria y las dignas glorias de nostres ilustres passats, ferm y robust pera que no sian forsa á destruirlo, com á la generalitat dels monuments alsats pels homens, la rencunia y las malas passions.

Atravessa 'l tren la poética y delitosa salzareda del Besós, bella é ideal, més propia per pintada y consebuda que per descrita y detallada y la deixa mes tart pera internarse en lo fétil y productiu Vallés, encontrada, tal volta, la mes rica y floreixent de Catalunya, rica per la naturalesa y per l' enginy del home, per los productes de sa prosperant industria y de sa treballada agricultura, per sas bellas tradicions, per sas gestas históricas y per sos recorts artístichs.

Al arribar lo tren á Granollers, empren, després d' una curta parada, la ferrada via que deu arribar dintre poch temps á St Joan de las Abadesas, y després de donar en la pintoresca y atractívola vila de La Garriga l' adeu siau á las poblacions del Vallés penetra en l' aspre territori del Congost, rublert de paisatges magnífichs é imponents, y ahont no se sab mes que admirar, si la obra sorprenent y grandiosa de la naturalesa en los fragosos accidents del pays ó bé la obra no menys sorprenent y atrevida que ha alsat la mà del home vencent aquestos meteixos accidents en la construcció de la via, omplenada de magnífichs, alts y atrevits ponts de pedra y de ferro, notables desmots y colosals terraplens, tot en seguidas curvas y pendants molt senyaladas.

Abans d'arrivar á Centellas se deixa ja aquell feréstech pays pera entrar de sopte en la estensa plana de Vich, contrastant marcadament la robustesa del exuberant y variat paisatge del Congost ab la monotonía d'aquella dilatada planura, hermosa si empero lánguida y melancólica á causa de sa meteixa unitat y de sa propia bellesa.

Ben prompte 's descobreix á la esquerra de la vía l'antich castell dels Centellas, que encastat en lo cim d'un enasprat turó del que apareix vulla despendres, sembla'l guaita vigilant de la encontrada que vetlla á tot hora amantent y astut per l'ampar y seguretat de l'ample espay de terra que arrogant domina. Mes ho podia esserho algundia, avuy tant sols es runas. Descubrintnos la testa saludárem tots á aquell histórich enderroch, com á ayments de las glorias patrias que verament ell representa. Soberch y arrogant es l'efecte que desde la via 'l castell presenta.

De la estació de Centellas á Vich res de notable ofereix lo viatge al observador, mes que sía la esplendent vegetació que arreu's nota y la vista de las bonicas poblacions de la plana festosament pel ample espay escampadas.

Arrivárem á Vich y 'ns reunírem en la estació ab nostres companys los socis Srs. D. Heribert Mariezcurrena y D. Jaume Monrás, delegat aquest últim á Berga, los quals havian sortit ja en lo primer tren de Barcelona ab l'objecte de traure fotografias del Mercadal y del Claustre de la Seu, pera ésser publicadas en l'*Album Pintoresch Monumental*. Tres de distintas á qual mes preciosas ne traguéren del claustre, no haventne pogut traure cap del Mercadal per causas oposadas á son bon desitj. Passárem tots junts á visitar lo claustre, preciositat artística que extasia y embadaleix per sa bellesa, tant al mes negat

profà com al mes consumat artista, mostra real y positiva del més sublim y diví idealisme. No pertany à mon objecte la descripció d' aquella valiosa joia artistica, com no hi pertany, per no estar comprés tampoch en lo fi d' aquesta *Secció*, la relació detallada de molts dels llochs ahont tingué la amabilitat y condescendencia d' acompanyarnos nostre digne soci delegat à Vich, D. Joseph Serra y Campdelacreu, qui ab aquest atent objecte vingué à reunir-se ab nosaltres en lo claustre de la Catedral. Tinguérem lo gust de visitar en companyia de dit senyor la Catedral, los Jutjats, lo claustre de St. Domingo tingut en molta estima pels vigatans y que descartant apreciables detalls escultòrichs dels archs es d' un marcat mal gust y de molt mal entesas proporcions y l' Hospital Civil y Militar, notable per la netedad y bon cuidado de que en ell disfrutaban los malalts.

Després efectuàrem, sempre ab companyia del indicat Sr. Serra, una petita excursió à la antiquíssima capella de St. Sixt. Està situada à un quart de distancia de Vich y en direcció O S O. Lo paisatge que la envolta es extremadament pintoresch. Petita y senzilla capella empero bella en sa senzillés artística, d' un puríssim estil romànich-bizanti, ab son diminut y ben trassat ábside y son místich campanaret d' espadanya, sens més adornos en sas robustas parets, d' un metre d' espessor, que un rengla de concéntricas cimbras corrent al voltant de la cornisa y marcant las líneas arquitectónicas del ábside, y una modesta creu overta en la fatxada pera donar claror al sagrat recinte; està ombrejada per altas y movedissas albas que festosament s' enmirallan en un petit estany, qual aiga agitada ab dolcesa per lo sutil oreig, suau y llàngui-

dament ondulava. Tot convidava allí á la concentració, al reculliment y á la contemplació. La bella y sintética armonía entre la aiga, las albas y la iglesia, realsadas per una hermosa posta de sol y per la grandiositat del inmens panorama, que en la inmensa extensió de la plana fins á lo llunyá confi de las montanyas melancólicament s'ovira, produhiren en nostre ánimo un arrobament inusitat é indescriptible. Separantme un moment de la tasca que tinch senyalada, permetéume que, encara que sia sols de pas, vos dongui algunas petitas novas respecte á la historia d'aquesta capella, que junt ab la de St. Llorens de Buada, contemporánea seua, son las més antigas de la plana, oferint la notable particularitat d'estar abdúas situadas en la meteixa direcció O. de Vich y la una enfront de la altra. Consta ja sa existencia en l' any 1088. Y fou tan célebre en lo sigle XII que 'spot dir que no hi havia testador que no li fés alguna deixa, essent á n' aquella época del senyorió dels canonges del monastir de St. Tomás de Riudeperas. En lo sigle XIV era servida la iglesia per un beneficiat y en 1687 consta ja esser propietat de la familia Fontcuberta, de las mes antigas de la noblesa d'aquella encontrada.

Ab recansa abandonárem aquella dolsa y poética soletat pera regresar á la ciutat de Vich.

Abans de penetrarhi donem una ullada á la plana. Aaga aquesta la extensió de set lleguas quadradas y té aproximadament la forma de un quadrilong de quatre lleguas d'estensió de N á S. per duas en sa major amplaria. La ciutat está situada á cosa de duas lleguas y quart dels límits Nort, á mitja llegua dels de mitjorn, á una dels Orientals y á un ters dels de Ponent. Tancan la plana altas ca-

renas de montanyas, sobresortintne l' aspre Bellmunt y las enaspradas singlaras de Cabrera al N., las multiplicas serras de las Guillerías á Llevant, inclinantse á Mitjorn lo gegantesch Montseny y las prolongadas serras de Colluspina y en la part de Ponent las peladas montanyas de la Guixa y del Llusanés. Trenta poblacions y un sens nombre de blancas masías donan vida y animació á aquella hermosa y estensa campinya, coverta generalment de verdor y notable per sa vegetació rica y espléndida, contribuint á son adorno las altas y espessas arbredas que seguint las voreras del Ter y dels seus afluentz que dolzament la banyan, ondulan graciosament en mitj de bells y delitosos conreus.

La part més elevada de la plana es al peu del Montseny, 620 metres sobre 'l nivell del mar, estant situat Centellas en son estrem Sur á 540 metros y alsantse Vich á 580.

Entrárem á Vich pel prat de la Riera, passeig afavorit dels vigatans, als estremz del qual s' alsan dos magnífichs ponts sobre 'l riu Meder.

A la vesprada ab companyía del mentat Sr. Serra y d' altre soci delegat, D. Martí Genís y Aguilar, qui vingué també á trobarnos á la fonda, anárem á visitar lo Círcul Literari, cridantnos en ell especialment la atenció la notable biblioteca, deguda en sa major part al notable zel del digne bibliotecari Sr. Serra y Campdelacreu.

Visitárem més tart, després d' havernos despedit dels indicats Srs., lo Círcul Vicense, ahont fórem també molt atesos y obsequiats per alguns dels Srs. socis del meteix. Fórem sorpresos durant aquella nit per la tradicional costum de las camarellas, mes nos dolgué molt que la majoría de las moltas collas que sentírem cantar, haguéssen adoptat

cansons castellanas de carreró, en lloch dels sentits y dolsos cants de la terra, desvirtuant així un dels bells costums de Catalunya y fentli perdre lo característich estil de casa, anantlo á enmatllevar ab marcat mal gust á fora d'ella.

A las set del matí emprenguérem, en lo segon dia, la jornada. Un carruatge 'ns conduhí á la vila de Roda, essentne mol bona la carretera y lo paisatge agradable y estens. Roda está situat quasi bé en un dels estrems de la plana y sa posició es en alt grau pintoresca. La població está dividida en dos parts pel riu Ter, que 's llensa magestuosament per distintas resclosas que serveixen pera donar vida á la multiplicada industria fabril de la vila. Un alt y llarch pont de pedra reconstruit á l'any 1648, segons se despren d'una mitj borrada lápida en ell existent, uneix la vila de dalt á la de baix, situada la primera en una inclinada costa. Las casas están edificadas dessobre la roca, la qual forma en los carrers un llis y bon empedrat natural. Nos avistárem ab nostre soci delegat, D. Joseph Font, qui per tenir algunas ocupacions, que l'obligavan aquells dos días á ausentarse de Roda, no pogué acompanyarnos, com demostrá hauria sigut lo séu gust, en nostra excursió á St. Pere Casserras. S'oferí no obstant á venir ab nosaltres l'avi del delegat, anomenat també Joseph Font.

Abans de seguir mes endavant permetéume que vos fassé avinent que no havent sigut comisionat pera fer l'acta de la excursió fins al regrés á Barcelona, com ja he indicat anteriorment, y no havent per tant prés cap apunte, tindré d'esser molt breu al tractar de llochs que conech á durs afanys y sols lleugerament y per impresió.

Emprenguérem via envers Sant Pere Casserras. A curta

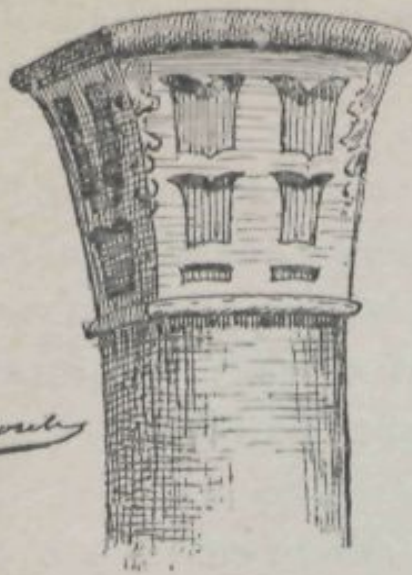
distancia al N. de la població de Roda·vegérem sola y trista la casa d' En Bach, l' esforsat catalá víctima de son amor als furs de la terra, un dels més fermes y decidits campions de la patria agonetjant. Ab senyalat respecte y ab tot cór saludárem aquell modest recort d' una de las més tristas fullas de nostra historia patria. Seguirem costejant la serra, fins que se 'ns aparegué de sopte, al enfront, lo monastir de St. Pere Casserras. Situat en la serra vehina, de la que sols un tret de fusell nos separava, allunyava aquesta distancia un immens precipici obert entre las duas montanyas y al que 's deu imprescindiblement baixar, serpentejant lo single, pera anar al Monastir.

En aquell fons deixárem als socis Srs. Molins y Barallat abans de traspasar lo Riu Ter, que forsosament se té allí de passar á gual, operació que practicárem per medi de un matxo. Guanyárem allavors l' aspre pujada y arrivárem per fi al Monastir. La montanya en lo cim de la qual está situat Sant Pere Casserras, té la configuració de una península y forma una llarga y estreta tira de mitja hora d' extensió. Lo precipici s' obra en tots sos indrets y al fons d' ell, encaixonat per aquellas enlairadas single-ras formadas per rocas gegantinas, de raras y capritxosas formas, en las quals reb vida la més salvatge vegetació, s' escorra gemegant tristement lo riu Ter, per una corrent impetuosa, donant voltas rápidas y senseras, com si cullit en un llas, busqués espahordit lo modo mellor y més prompte de sortirse d' aquell feréstech lloch, ahont las negras ombres de las penyas tenyeixen de un color fosch y fatídich sas puras y crestallinas aigas. Ajudan á donar la última ma á aquell fantástich y aspre quadro las ennegridas y rónegas parets del monastir sospés sobre l' abis-

me, son típicament campanar quadrat y la severitat y misticisme religiós de las línies arquitectòniques de la enrunada iglesia del sigle XI. La soletat més espantosa y lo quietisme més extremat envoltan per tot arreu. No's disfruta d'altra vista que la de repetidas y altas carenas de montanyas, enaspradas singleras, peladas rocas y esgarrafosos precipicis; ni s'ou altre remor que lo murmuri llastimós del riu que inquiet s'agita. Tot atrau allí al romanticisme més exagerat ó á la resignació cristiana mes sublim. En tal lloch solsament se compren al anacoreta que abrumat per terribles desenganys de la vida busca en la soletat y en la concentració 'l consol á las suas penas, enlairant lo esperit á las regions eternas de las quals sembla que n'estiga separat tant sols un pas. Allí tant sols se compren al fervorós creyent que entregat en un tot á Déu y transportat per lo més delirant misticisme arriba á oblidar pera sempre un mon al qual ja no hi pertany. Allí y sols allí's compren al savi monjo entregat en un tot á la ciencia y escorcollant los limits més desconeguts de la saviesa.

No entra á la meva tasca la descripció dels detalls artístichs que hermorejan encara las despallas d'aquest monastir. *No vos descriuré la avuy desballestada iglesia, grandiosa y bella encara en son estat de desolació, lo claustre quals artístichs y notables capitells, remarcables especialment per esser molt primitius, cauhen per terra abandonats y arreconats com desferras miserables, ni tampoch las antiquissimas sepulturas que consemblants á las d'Olérdula's troban prop del monastir; me limitaré tant sols á encomenar á la ASSOCIACIÓ que hi giri una visita, donchs que si interesant es aquell lloch pera la secció*

artística, no ho es menys també pera la secció científica,

SANT PERE CASSERAS.—CAPITELL.

Dibuix de D. J. Morell, d' un croquis de D. J. Guasch.

tant per la estructura del terrer, com per lo período geològich á que pertany y per l' abundó de fòssils y d' impressions que s' hi troban.

Duas vistas se traguéren de Sant Pere Casserras, una del Monastir y altre general de la montanya, abduas bellas y notables.

Sortírem de Casserras, reunintse ab nosaltres després que havérem repassat lo Ter, los Srs. Barallat y Molins y ademes los Srs. D. Mario Piqué y D. Francisco de Paula Bohigas, que acabavan d' arribar de Barcelona.

Ab lo regrés á Roda ahont ferem nit, quedá termenada la jornada d' aquell día.

A las set del matí del ters día emprenguérem lo cami del castell de Sabassona, deixant á Roda al Sr. Barallat lleugerament indisposat. Montats en matxos los nou restants excursionistas, acompanyats del pare del delegat á Roda, anomenat també Joseph Font, com l' avi y 'l net, sortírem formant una vistosa cavalcada. Seguint la vore-ra del Ter passárem per una delitosa salzareda, la que deixárem més tart pera empendre la costa que conduheix al castell.

Es verdaderament notable lo paisatge que á n' aquest envolta. Destaca 'l castell, edifici modern y mes abiat casal que castell, alsat dessobre las runas del antich, del que

'n conserva tan sols restos de fortificació y algún petit de tall artístich y mes baix que 'l castell y envoltada d'arbres, una antigua y senzilla iglesia bisantina, bella y elegant en mitj de sa meteixa senzillesa.

Fou aquesta una de las vistas que treguérem. Fou la altra un bell paisatge format per una petita eminencia prop del castell, ahont la descuidada y esplendent vegetació, junt ab lo típich d'unas capritxosas y despresas rocas, está realsat per una poética capelleta bisantina que en lo més alt s'aixeca.

CASTELL DE SABASSONA.—
ARGOLLA.

Dibuix de D. J. Morell, d'un croquis
de D. J. Gunsch.

En lo castell s'hi conserva encara una antiga argolla de ferro, trist y amarch recort dels temps del feudalisme.

Té 'l castell una bonica miranda desde la qual se descobreix un bell ponorama, estenentse als peus la hermosa plana de Vich y ovi-rantse al lluny los alts y blanchs pics dels Pirineus.

Regressárem de Sabassona per distint camí que haviam portat á la anada. Després de voltar las serras y costejar la carena, en qual trajecte disfrutárem de bellíssims punts de vista y escullidíssims paisatges, arrivárem ja, á la plana, al poble de Folgarolas. Notable es la iglesia parroquial d'arquitectura románica, encara que mutilada pel gust barroch, la qual té units á sa fatxada uns preciosos sepulcres góticos. Es altament digna d'esser visitada detingudament per la ASSOCIACIÓ. A tota pressa y fent trotar

los matxos arribàrem á Roda, ahont nos esperava ja 'l cotxe que 'ns portà á Vich.

FOLGAROLAS.—SEPULCRE.

Dibuix de D. Ll. Ventosa, d' un croquis de D. J. Guasch.

A las duas en punt de la tarde, en qual hora haviam citat als delegats Srs. Serra y Genís, arribàrem á Vich.

Reunits 'ls excursionistas á la fonda d' En Michel ab dits dos senyors, als quals haviam tingut l' honor d' invitar á dinar, en justa correspondencia als obsequis que 'ns prestàren en lo primer dia acompanyantnos á visitar alguns dels sitis y de las cosas més importants de Vich, reg-

ná l'entusiasme y la satisfacció mes indescriptibles, realsat al acabament del dinar pels brindis que relacionats ab la ASSOCIACIÓ pronunciàren los Srs. delegats y alguns dels excursionistas.

Fins al tren nos acompanyàren després los Srs. Serra y Genís, demostrantnos son sentiment de que tan prompte deixessem á Vich, tant mes quan nos tenian preparada pera aquella nit una sessió literaria. Sobrerament nos demostràren aquells senyors la entusiasta acullida que tindrà la ASSOCIACIÓ á Vich lo dia en que hi practiqui una excursió.

Arrancá 'l tren de la estació á dos quarts de cinch de la tarde y al creuar rápidamente aquella dilatada y productiva plana, banyada per un cert tint vaporós de melangia als tímits y poétichs raigs de un sol que suaument s'en anava á la posta, no semblava sino que ab son dols misticisme y llanguidesa 's condolia de nostre greu sentiment d'abandonarla.

Ben prest passàrem pel enfront del arrogant guaita de la plana, lo fantástich castell de Centellas, al qual carinyosament saludàrem ja com á un amich benvolgut, prometentnos anar á visitar-lo en fetxa no llunyana, y internantnos tot seguit per la estreta gola oberta per las montanyas al feréstech y tortuós Congost, semblava que engullits en ella vertiginosament desapareixiam del mon del idealisme y de las emossions dolsas y falagueras, que haviam gotjat en aquells tres días, pera cáure soptadament altra volta en lo mon de las decepcions amargas y del realisme práctic. Misteriós y fantástich es lo pas del Congost á la caiguda de la tarde, mes radiant ensemps de exuberanta poesia. Sortirem d'ell pera penetrar en lo fèr-

til Vallés, ahont nos embolcallàren las negras ombres de la nit que pareixian esser severos misatjers innovadors del terme de nostra excursió: y eran las vuit quan arribàrem à Barcelona.

CESAR AUGUST TORRAS.
